شناسایی پهنه های مستعد توسعه اکوتوریسم در شهرستان کازرون

دریافت مقاله:۹۰/۱۱/۱۸ پذیرش نهایی: ۹۱/۷/۱
صفحات: ۱۶۰- ۱۴۷

امیر صفاری: استادیار گروه ژئومورفولوژی دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی[1]
Email: safari@tmu.ac.ir
عزت‌اله قنواتی: دانشیار گروه ژئومورفولوژی دانشکده علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی
Email: ghanavati@tmu.ac.ir
خدیجه صمیمی‌پور: دانشجوی کارشناسی ارشد ژئومورفولوژی دانشگاه خوارزمی
Email: samimipour_15@yahoo.com

چکیده

اکوتوریسم و ژئوتوریسم یکی از گرایش‌های نسبتاً جدید در ارائه جاذبه‌های گردشگری است که به معرفی چشم‌اندازهای طبیعی به گردشگران با حفظ هویت مکانی آنها می‌پردازد، شهرستان کازرون به علت داشتن میراث‌های طبیعی از مناطق مستعد، دارا بودن پدیده‌های جالب ژئومورفولوژیکی، ویژگی‌های متنوع اقلیمی و چشم‌اندازهای جالب اکولوژیک، آثار وابنیه تاریخی و همچنین ویژگی‌های محیطی منحصربه فرد، از منظر توسعه اکوتوریسم و ژئوتوریسم دارای پتانسیل‌های مناسبی است. هدف از این پژوهش شناسایی نواحی مستعد توسعه اکوتوریسم در شهرستان کازرون می‌باشد. با توجه به عوامل مؤثر در مکان‌یابی نواحی مستعد توسعه اکوتوریسم، فاکتورهای اطلاعاتی مختلف شامل لایه‌پوشش‌گیاهی، لایه هم‌دما، لایه مسیرهای ارتباطی، لایه مکان‌های اقامتی وپذیرایی،لایه شبکه آبراهه‌ها، چشمه‌ها و دریاچه‌ها تهیه و پس از رقومی‌سازی در محیط نرم‌افزاری Arc GIS مورد پردازش قرار گرفت. وزن‌دهی و اهمیت نسبی هریک از لایه‌های اطلاعاتی نسبت به یکدیگر از طریق مدل تحلیل سلسله مراتبی انجام شد. بدین صورت که معیار و زیرمعیارهایی انتخاب و سپس از طریق نرم افزار Expert Choice به صورت دوبه‌دو مقایسه گردیدند. درنهایت براساس وزن‌های بدست آمده از مدل مذکور و پردازش آنها، نقشه نهایی پهنه‌بندی اکوتوریسم شهرستان تهیه شد. درمحدوده مورد مطالعه مکانهایی مانند دشت شاپور، تالاب پریشان، دشت میان کوهی کازرون، دشت برم، دشت کمارج به دلیل داشتن اشکال زئومورفولوژیکی، مهمترین ژئومورفوسایت‌های منطقه می‌باشند

---

[1]. تهران-خیابان مفتح- دانشگاه خوارزمی- دانشکده علوم جغرافیایی- گروه ژئومورفولوژی

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

که در نقشه پهنه‌بندی در پهنه‌هایی با جذابیت بالا و متوسط قرار می‌گیرند. نتایج نشان داد که این منطقه از نظر جاذبه‌های اکوتوریسم و ژئوتوریسم دارای پتانسیل‌های بسیار مطلوبی بوده و بایستی برای استفاده از این جاذبه‌ها برنامه‌ریزی‌های مناسب صورت گیرد.

کلید واژگان: اکوتوریسم، ژئوتوریسم، پهنه‌بندی، کازرون، مدل AHP

مقدمه

اهمیت روز افزون صنعت توریسم موجب آن شده است که نظر محققین علوم مختلف انسانی- اجتماعی را به خود جلب کند. از این جهت هر یک از آنها به طریقی سعی دارند تا با بینش‌های علمی خود صنعت توریسم را تعریف نموده و رهنمودهای مناسبی را جهت رشد و توسعه آن ارائه نمایند. انجام فعالیت‌های توریستی که مشاغل گوناگونی را به دنبال دارد در هر کشوری به عنوان بخشی از فعالیت‌های اقتصادی در کنار بخش صنعت و کشاورزی موجب رونق و پیشرفت اقتصادی آنها می‌گردد. شهرستان کازرون منطقه‌ای است پر جاذبه که به جهت داشتن خاک حاصلخیز ، سفره های فراوان آب های زیرزمینی ، تنوع منابع طبیعی و داشتن پوشش های گوناگون گیاهی در گذشته به « شهر سبز » شهرت داشته است. این ویژگی ها شهرستان کازرون را به صورت نگینی در استان فارس ممتاز ساخته است. به دلیل گسترش سازندهای آهکی آسماری، سروک، جهرم و ... زمینه مناسبی برای تشکیل اشکال کارستی از جمله چشمه های کارستی، غار و دره‌های انحلالی را در این منطقه فراهم کرده همچنین این شهرستان با داشتن جاذبه های طبیعی از جمله دریاچه پریشان، غارشاپور، چشمه ساسان، تنگ چوگان، مجموعه دشت برم، تنگ تیکاب، چشمه ساسان، آبشار بلبلک و جاذبه های تاریخی از جمله مجموعه تاریخی بیشاپور پتانسیل لازم برای هرگونه برتامه ریزی به ویژه در بخش های اکوتوریسم و ژئوتوریسم را داراست. مناطقی همچون شهرستان کازرون در سال‌های اخیر مورد توجه گردشگران داخلی و خارجی قرار گرفته است. در زمینه اکوتوریسم و گردشگری مطالعات و پژوهش‌های زیادی در ایران و جهان صورت گرفته است. رضوانی در سال ۱۳۸۴ با استفاده از مدل سوات پیامدهای زیست محیطی گردشگری در حوضه سد لتیان را مورد بررسی قرار دادند(رضوانی، ۱۳۸۴: ۳۸۵). میرسنجری در سال ۱۳۸۵ در مقاله‌ای با عنوان راهبرد اکوتوریسم بر پایه توسعه پایدار، اکوتوریسم را به عنوان یکی از پرجاذبه‌ترین و در عین حال پر

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

منفعت‌ترین علوم وابسته به منابع طبیعی و محیط زیست معرفی می‌کند و سپس فاکتورهای لازم برای دستیابی به اکوتوریسم پایدار و سیاست گذاری و برنامه ریزی اکوتوریسم را مورد بررسی قرار می‌دهد(میر سنجری، ۱۳۸۵: ۹-۷) .همچنین می توان به مطالعه ای تحت عنوان شناسایی نواحی مستعد توسعه اکوتوریسم در استان کهگیلویه و بویراحمد با استفاده از مدل اکوتوریسم اشاره کرد(شایان و پارسایی، ۱۳۸۶ ص ۱۵۷). در پژوهش مذکور هر یک از پارامترهای ارائه شده در مدل از قبیل شکل زمین، خاک‌شناسی، پوشش گیاهی، سنگ شناسی، مناطق حفاظت شده، وضعیت اقلیمی و دبی آب به طور جداگانه بررسی و طبق هدف مورد نظر و بر اساس داده های پیشنهادی مدل اکوتوریسم کلاس بندی و پس از تجزیه و تحلیل، جمع بندی و ارزیابی داده‌ها با استفاده از GIS، در نهایت، نقشه پهنه بندی نواحی مستعد توسعه اکوتوریسم استان تولید شد. در پژوهش دیگری با به‌کارگیری سیستم اطلاعات جغرافیایی منابع و جاذبه های توریستی استان کردستان، پتانسیل پهنه‌های مناسب فعالیت‌های اکوتوریسمی، کوهنوردی، طبیعت‌گردی بررسی شده است (فرج زاده اصل و کریم‌پناه، ۱۳۸۷ :۱۲). نوحه‌گر و همکاران (۱۳۸۸) در تحقیقی با عنوان ارزیابی قابلیت‌های طبیعت‌گردی جزیره قشم با بهره‌گیری از مدل مدیریت استراتژی swot راهبردهایی را برای رونق و بهبود عملکرد مدیریت طبیعت‌گردی منطقه مورد مطالعه ارائه می‌دهند. در پژوهشی دیگر تحت عنوان ارزیابی توان زیست محیطی متناسب با رویکرد طبیعت گردی در جنگل‌های زاگرس (پیرمحمدی و همکاران، ۱۳۸۹ص۲۳۱) به کاربرد GIS در اکوتوریسم پرداخته اند و با استفاده از داده‌های مکانی و توصیفی و با کمک گرفتن از پارامترهایی چون شکل زمین، پوشش گیاهی، خاک شناسی، زمین شناسی و کاربری اراضی اقدام به تهیه نقشه های پهنه بندی تفرجی برای منطقه مورد مطالعه کرده و مناطق حفاظت شده طبیعی را مشخص کرده است. نتایج بدست آمده از این تحقیق نشان می‌دهد که بیش از نیمی از سطح منطقه برای اکوتوریسم مناسب می‌باشد. در ارزیابی توانمندی‌های اکوتوریسمی مکان‌های ژئومورفولوژیکی آسیاب خرابه به روش پرالونگ (مختاری، ۱۳۸۹ص۲۷) نتایج نشان داد مکان‌های طرح شده قابلیت طرح به عنوان یک مکان توریستی ژئومورفولوژیک را دارند و می‌توان آن‌ها را جزء منابع طبیعی و گردشگری منطقه به شمار آورد. در پژوهشی تحت عنوان ارزیابی توانمندی ژئومورفوتوریستی لندفرم ها بر اساس روش پرالونگ در شهرستان داراب (شایان و شریفی کیا،۱۳۹۰، ص ۷۳) نتایج نشان داد که شش لندفرم محدوده مورد مطالعه قابلیت طرح به عنوان یک مکان توریستی ژئومورفولوژیک را دارند. قدمی در سال ۱۳۹۰ در مقاله‌ای با عنوان ارزیابی و تدوین استراتژی مقصد در چارچوب توسعه پایدار گردشگری(نمونه موردی کلان شهر مشهد)، با استفاده از مدل سوات و QSPM

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

وضعیت گردشگری مشهد را مورد بررسی قرار داد و به این نتیجه رسید که در قیاس با نقاط قوت، ضعف‌های بیشتری وجود دارد. اما به لحاظ محیط بیرونی با فرصت‌های متعدد و قوی‌تری روبرو است (قدمی، ۱۳۹۰ : ۵۹). در تحقیقی به بررسی توسعه توریسم روستایی به عنوان یک استراتژی جایگزین در کاهش فقر در مناطق حفاضت شده پرداخته است (Neba ، 2010)

در این مقاله از اصطلاح ژئومورفوسایت استفاده شد که بررسی منابع نشان می‌دهد که تعاریف متعددی از طرف محققین در مورد ژئومورفوسایت ارائه شده است. برخی مثل (گراندجیرارد[1]،۱۹۹۷ ص۴۵) اهمیت آن را در نقشی که در شناسایی تاریخچه کره خاکی و بازسازی تاریخ حیات دارد، می‌دانند و برخی دیگر مثل (پانیزا و پیاسنته[2]،۱۹۹۳ص۱۳) اهمیت این مکان‌ها را نه تنها از نظر علمی، بلکه از جهات دیگر و ویژگی‌های مرتبط با اکولوژی، اقتصاد، و فرهنگ نیز مورد ملاحظه قرار می‌دهند. در هر صورت، ارزش علمی این مکان‌ها در مطالعات مربوط به آن‌ها باید اصل قرار گیرد و ارزش‌های دیگر در مراتب بعدی اهمیت قرار می گیرند.

موقعیت محدوده مورد مطالعه

شهرستان کازرون با مساحت ۴۵۴۸ کیلومترمربع با طول جغرافیایی ۵۱ درجه و ۳۹ دقیقه و عرض جغرافیایی ۲۹ درجه و ۳۷ دقیقه و با ارتفاع ۸۲۰ متر از سطح دریا در غرب استان فارس قرار گرفته است(شکل ۱).

داده ها و روش تحقیق

با توجه به هدف پژوهش که شناسایی نواحی مستعد توسعه اکوتوریسم در شهرستان کازرون است و با توجه به عوامل مؤثر در مکان‌یابی مناسب از منطقه مورد مطالعه لایه‌های اطلاعاتی مختلف شامل پوشش‌گیاهی، هم‌دما، نقشه راه‌ها، رستوران‌ها، مهمان‌پذیرها، شبکه آبراهه‌ها، چشمه‌ها، دریاچه و تالاب‌ها تهیه گردید، که پس از رقومی‌سازی لایه‌های مورد نیاز در محیط ARC GIS و مشخص کردن امتیاز معیارها و زیر معیارها در نرم افزارExpert Choice مورد پردازش قرار گرفت. سپس روابط بین عوامل مؤثر در انتخاب مناسب‌ترین مکان جهت توسعه اکوتوریسم مشخص و در نهایت بصورت یک مدل وزنی برای نرم افزار تعریف شد. در این پژوهش جذابیت، دسترسی و منابع آب به عنوان معیارهای اصلی می‌باشند.

[1] . Grandgirard
[2]. Panizza &Piacente

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

شکل‌های شماره ۲ و ۳ نحوه امتیازبندی معیارها و زیرمعیارها را در نرم‌افزار Expert Choice نشان می‌دهند. وزن نسبی زیر معیارها در جدول ۱ آورده شده است.

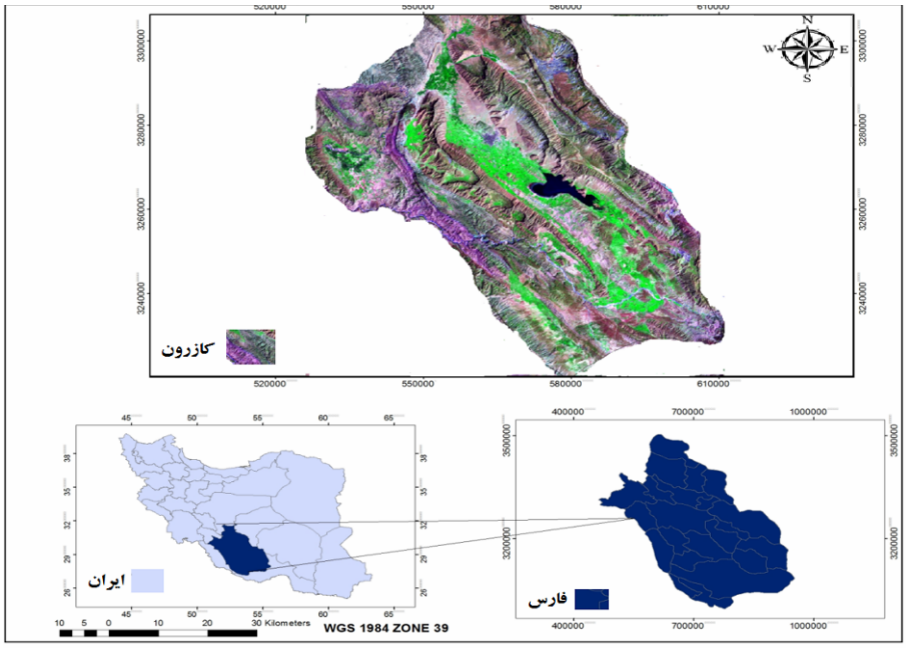

شکل (۱) موقعیت شهرستان کازرون در غرب استان فارس

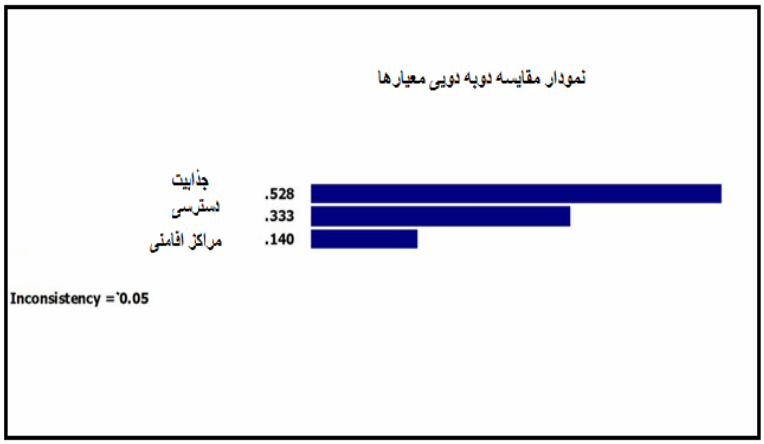

شکل (۲) مقایسه دو به دویی معیارها در Expert choice

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

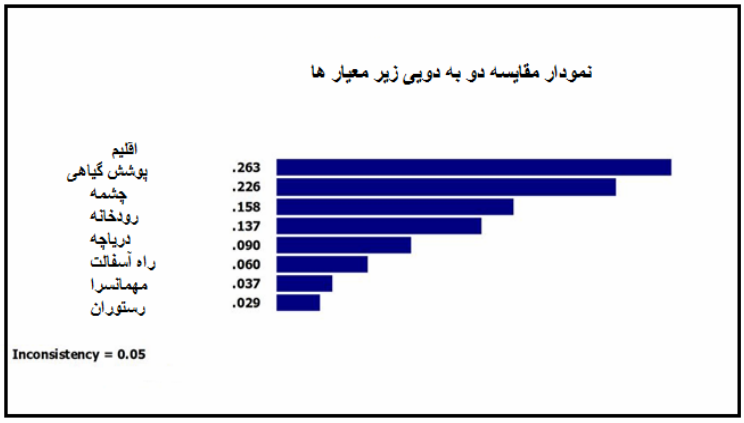

شکل (۳) مقایسه دو به دویی زیر معیارها در Expert choice

جدول(۱) وزن نسبی زیر معیارها

اقلیم	پوشش‌گیاهی	چشمه	رودخانه	دریاچه	جاده‌آسفالته	مهمان‌سرا	رستوران
۰,۲۶۳	۰,۲۲۶	۰,۱۵۸	۰,۱۳۷	۰,۰۹۰	۰,۰۶۰	۰,۰۳۷	۰,۰۲۹

تحلیل یافته های تحقیق

معیارجذابیت (پوشش گیاهی و جنگلی)

پوشش گیاهی از عناصر مهم در جذابیت یک منطقه به شمار می‌رود داشتن پوشش گیاهی غنی در یک منطقه، چشم انداز زیبایی به منطقه می‌بخشد و عامل مهمی در جذب گردشگران می‌باشد. اراضی جنگلی شهرستان وسعتی حدود ۹۰ هزار هکتار را به خود اختصاص داده‌اند که عمدتاً در قسمت‌های شمال، شمال شرقی و شمال غربی شهرستان پراکنده‌اند. پوشش گیاهی در این منطقه را به پنج کلاس به شرح زیر تقسیم شده‌اند.وزن‌های نسبی این معیار در جدول شماره ۲ آورده شده است.

معیارجذابیت(اقلیم)

خصوصیات اقلیمی منطقه می‌تواند به عنوان یک عامل مهم کیفیت مناسبی را برای حضور گردشگران فراهم سازد. وجود درجه حرارت مطلوب همراه با اعتدال اقلیمی از جمله فاکتورهای کلیدی در جذب گردشگر است. در این منطقه در فصل تابستان بیشتر پرفشارهای جنب حاره و توده های گرم وخشک تأثیر گذارند، لذا شرایط بارندگی نامناسب و هوا نسبتاً گرم است. در

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

فصل زمستان ورود توده های غربی مدیترانه ای با رطوبت بالا در اثر برخورد با رشته کوه‌های زاگرس باعث ریزش‌های جوی می‌گردد و میزان بارش در سطح ناحیه به طور کلی از جنوب به شمال افزایش می‌یابد. باد غالب در سطح شهرستان باد غربی و شمال غربی است. وزن‌های نسبی این معیار در جدول شماره ۳ آورده شده است.

جدول (۲) وزن نسبی گزینه های پوشش گیاهی

معیار	وزن نسبی	زیر معیار	وزن نسبی	گزینه ها		وزن نسبی
				الویت ها	کلاس	-----
جذابیت	۰,۵۲۸	پوشش گیاهی	۰,۲۲۶	۱	پوشش جنگلی انبوه	۰,۴۰۰
				۲	پوشش‌جنگلی‌نیمه‌انبوه	۰,۲۹۷
				۳	پوشش جنگلی تنک	۰,۱۴۹
				۴	مرتع	۰,۰۹۵
				۵	بوته زار	۰,۰۶۲

جدول (۳) وزن نسبی گزینه های اقلیم

معیار	وزن نسبی	زیر معیار	وزن نسبی	گزینه ها		وزن نسبی
				الویت ها	کلاس	-----
جذابیت	۰,۵۲۸	شرایط اقلیمی(دما)	۰,۲۶۳	۱	<۱۰	۰,۴۵۱
				۲	۱۰-۱۵	۰,۳۳۴
				۳	۱۵-۲۰	۰,۱۳۶
				۴	۲۰<	۰,۰۸۰

منابع آب (رودخانه – چشمه- دریاچه)

منابع آب به دلیل ایجاد چشم اندازهای زیبای طبیعی عامل خیلی مهمی در جذب گردشگران می‌باشد. منابع آب شهرستان شامل رودخانه‌ها، چشمه‌ها و دریاچه می‌باشند. شهرستان کازرون از نظر منابع آب سطحی درحوضه آبریز حله قرار گرفته است و بخش بسیار کوچکی از آن در(منطقه شمال شرقی شهرستان) جزء حوضه آبریز مند است. مهم‌ترین منابع آب سطحی این شهرستان شامل رودخانه شاپور که از ارتفاعات کوه‌مره سرچشمه گرفته و منطقه جره را آبیاری می‌کند و پس از آبیاری کردن منطقه خشت، به رودخانه شور دالکی می‌ریزد. وزن‌های نسبی این معیار در جدول شماره ۴ آورده شده است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

دسترسی(دسترسی به جاده اصلی آسفالته)

لازمه سفر به هر منطقه ای و اقامت موقت در نقاط مختلف آن به منظور بازدید از جاذبه های معرفی شده اطلاع از موقعیت جغرافیایی وضعیت راه‌های ارتباطی، راه‌آهن، طول‌راه‌های مربوط، فرودگاه‌ها و برنامه پروازهای روزانه در هر فصل است. متأسفانه شهرستان کازرون فاقد فرودگاه و راه آهن بوده و ارتباط شهرستان با شهرستان‌های مجاور از طریق جاده آسفالته می‌باشد. در این پژوهش دسترسی به جاده آسفالته در شهرستان کازرون به پنج کلاس به شرح زیر تقسیم شده است:

۱- مناطقی با فاصله کمتر از۵۰۰ متر از جاده آسفالته

۲- مناطقی با فاصله بین ۱۵۰۰-۵۰۰ متر از جاده آسفالته

۳- مناطق با فاصله بین۳۰۰۰-۱۵۰۰ متر از جاده آسفالته

۴- مناطقی با فاصله بین ۵۰۰۰-۳۰۰۰ متر از جاده آسفالته

۵- مناطقی با فاصله بیش از ۵۰۰۰ متر از جاده آسفالته

وزن‌های نسبی این معیار در جدول شماره ۵ آورده شده است.

جدول (۴) وزن نسبی گزینه های منابع آب

معیار	زیر معیار	وزن نسبی	گزینه ها		وزن نسبی
			اولویت ها	کلاس ها	-----
منابع آب	رودخانه	۰,۱۳۷	۱	کمتر از ۵۰۰ متر	۰,۳۵۶
			۲	۵۰۰-۱۵۰۰	۰,۲۴۹
			۳	۱۵۰۰-۳۰۰۰	۰,۱۸۸
			۴	۳۰۰۰-۵۰۰۰	۰,۱۳۳
			۵	بیشتر از۵۰۰۰	۰,۰۷۴
	چشمه	۰,۱۵۸	۱	کمتر از ۵۰۰ متر	۰,۴۰۹
			۲	۵۰۰-۱۰۰۰	۰,۲۵۶
			۳	۱۰۰۰-۲۰۰۰	۰,۱۸۳
			۴	۲۰۰۰-۴۰۰۰	۰,۰۹۷
			۵	بیشتر از۴۰۰۰	۰,۰۵۳
	دریاچه	۰,۰۹۰	۱	کمتر از ۵۰۰ متر	۰,۳۲۳
			۲	۵۰۰-۱۰۰۰	۰,۲۴۵
			۳	۱۰۰۰-۲۰۰۰	۰,۱۸۵
			۴	۲۰۰۰-۴۰۰۰	۰,۱۴۱
			۵	بیشتر از۴۰۰۰	۰,۱۰۸

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

جدول(۵) وزن نسبی گزینه های جاده اصلی آسفالته

معیار	زیر معیار	وزن نسبی	گزینه ها		وزن نسبی
			اولویت ها	کلاس ها	-
دسترسی	جاده آسفالته	۰,۰۶۰	۱	کمتر از ۵۰۰ متر	۰,۳۴۱
			۲	۵۰۰-۱۵۰۰	۰,۲۴۲
			۳	۱۵۰۰-۳۰۰۰	۰,۱۸۳
			۴	۳۰۰۰-۵۰۰۰	۰,۱۳۸
			۵	بیشتر از۵۰۰۰	۰,۰۹۵

مراکز اقامتی و پذیرایی

وجود امکانات رفاهی درهرمنطقه یکی از شرایط لازم برای حضور گردشگران است . مناطقی که دارای سیمای طبیعی و بکر و دارای آثار شاخص تاریخی باشند در صورت عدم امکانات رفاهی نمی تواند از استعداد خود به گونه ای شایسته استفاده کنند. بر این اساس منطقه را از لحاظ نزدیکی به مراکز اقامتی و رستوران هرکدام به طور جداگانه به پنج کلاس از نظر دسترسی تقسیم می کنیم. وزن‌های نسبی این معیار در جدول شماره ۶ آورده شده است.

جدول (۶) وزن نسبی گزینه های مراکز اقامتی و پذیرایی

معیار	وزن نسبی	زیر معیار	گزینه ها		وزن نسبی
			اولویت ها	کلاس ها	
مراکز اقامتی و پذیرایی	۰,۱۴۰	مهمان سرا	۱	کمتر از ۵۰۰ متر	۰,۳۳۷
			۲	۵۰۰-۱۰۰۰	۰,۲۵۷
			۳	۱۰۰۰-۲۰۰۰	۰,۱۸۸
			۴	۲۰۰۰-۴۰۰۰	۰,۱۲۲
			۵	بیشتر از۴۰۰۰	۰,۰۷۸
		رستوران	۱	کمتر از ۵۰۰ متر	۰,۳۳۵
			۲	۵۰۰-۱۰۰۰	۰,۲۵۴
			۳	۱۰۰۰-۲۰۰۰	۰,۱۹۲
			۴	۲۰۰۰-۴۰۰۰	۰,۱۴۶
			۵	۴۰۰۰< متر	۰,۰۷۴

پس از مشخص کردن امتیاز معیارهای بکارگرفته شده، نقشه‌های وزنی کلاسه‌بندی شده مطابق وزن‌های بدست آمده در نرم‌افزار Expert Choice برای هریک از معیارها و زیر معیارها

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

تهیه؛ پس از رستری شدن و از طریق Raster Calculator در نرم افزار Arc GIS همپوشانی شدند. شکل شماره ۴ نقشه‌های وزن‌دهی شده برای هریک از فاکتورهای فوق‌الذکر را نشان می‌دهد. شکل شماره ۵ نیز نقشه نهایی پهنه‌بندی اکوتوریسم را به صورت رقومی نشان می‌دهد. این نقشه با توجه به اهداف این پژوهش و با استفاده از نرم‌افزار مذکور و به لحاظ جذابیت اکوتوریسمی به سه منطقه با جذابیت بالا، جذابیت متوسط و جذابیت کم کلاسه‌بندی شده است(شکل شماره ۶).

رابطه(۱)

(([چشمه] * 0.158) + ([دریاچه] * 0.09) + ([مهمان سرا] * 0.037) + ([رستوران] * 0.029) + ([پوشش گیاهی] * 0.226) + ([دما] *0.263) + ([رودخانه] * 0.137) + ([جاده اصلی آسفالته] * 0.06))

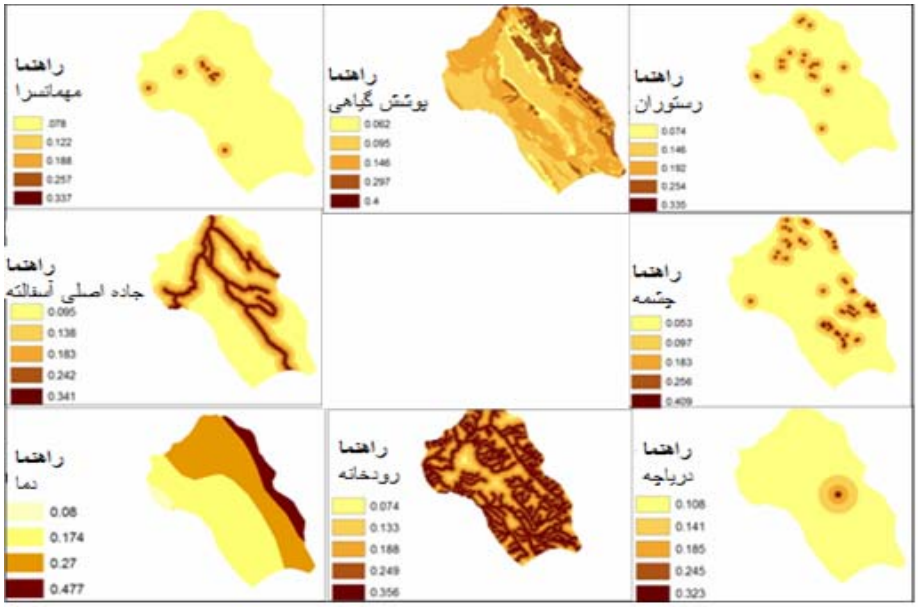

شکل (۴) نقشه های وزنی

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

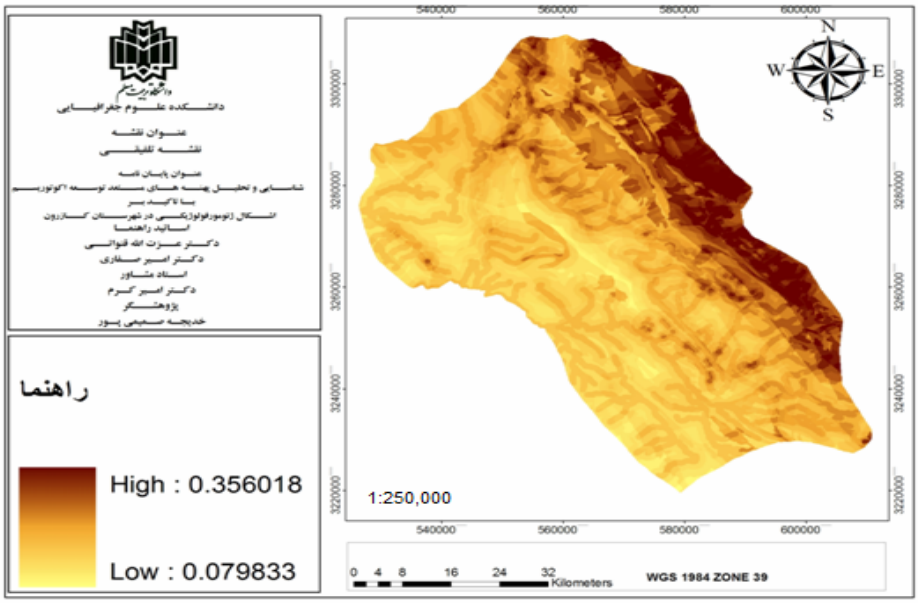

شکل (۵) نقشه نهایی پهنه‌بندی طیفی اکوتوریسم

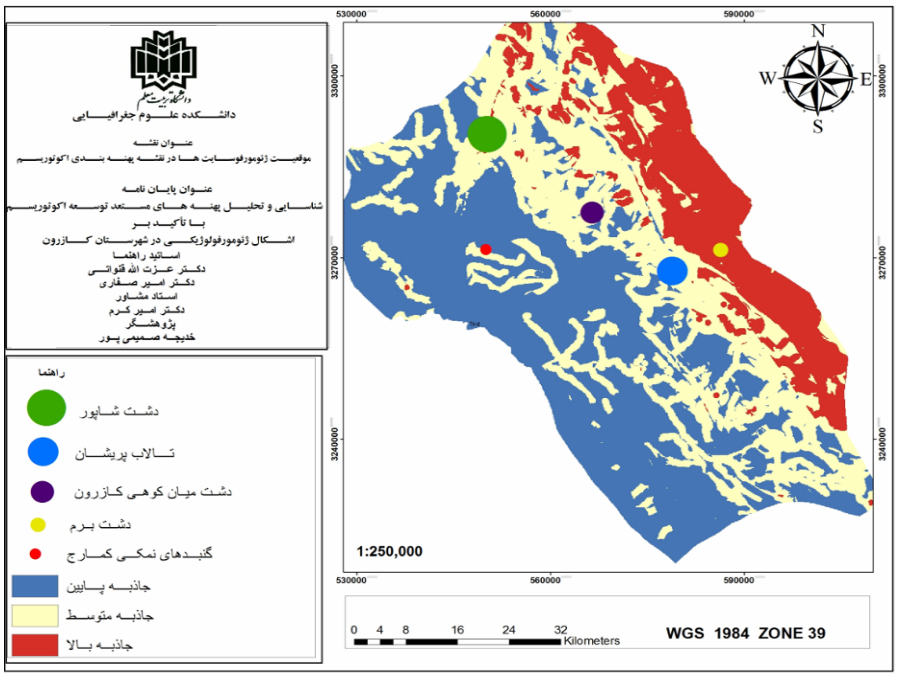

شکل(۶) موقعیت ژئومورفوسایت‌ها در نقشه نهایی پهنه‌بندی اکوتوریسم

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

نتیجه گیری

با توجه به نقشه پهنه‌بندی نهایی اکوتوریسم مشخص شد که جذاب ترین مناطق شهرستان در قسمت شرق و شمال شرق و قسمتهایی از جنوب شرق آن قرار دارند. عواملی مانند پوشش جنگلی انبوه و نیمه انبوه، شرایط اقلیمی مناسب به دلیل وجود ارتفاعات و بالا بودن نزولات جوی، وجود چشمه های فراوان کارستی، وجود آثار تاریخی و عوارض ژئومورفولوژیکی و قرار داشتن در محدوده حفاظت شده ارژن - پریشان و فاصله مناسب با راه های اصلی باعث شده این منطقه جذابیت اکوتوریسمی بالایی داشته باشد. مناطقی با جاذبه متوسط بیشتر در قسمتهای مرکزی و قسمت‌هایی از شمال و جنوب شهرستان قرار دارند. این مناطق دارای پوشش جنگلی تنک همراه با پوشش مرتعی متوسط می باشند. به دلیل وجود تاقدیس های کارستی در این منطقه از جمله تاقدیس دوان، چشمه‌های کارستی به صورت پراکنده در این قسمت وجود دارند. این مناطق دارای فاصله خوب با راه اصلی و اماکن اقامتی نیز می‌باشند. مناطقی مانند تالاب پریشان، دشت شاپور، دشت میان‌کوهی‌کازرون، دشت برم، دشت کمارج به دلیل داشتن اشکال متنوع ژئومورفولوژیکی از جمله غارهای کارستی، تنگ‌های طبیعی، چشمه‌های گسلی، فرایندهای رودخانه‌ای، گنبدهای نمکی، چشمه‌های شور و چاله‌های کارستی مهمترین ژئومورفوسایت‌های شهرستان بوده و دارای ارزش گردشگری علمی می باشند. با مشخص کردن جایگاه این ژئومورفوسایت‌ها در نقشه نهایی پهنه‌بندی نتیجه می‌گیریم که اکثر این ژئومورفوسایت‌ها در پهنه‌ای با جذابیت بالا و متوسط قرار گرفتند و علاوه بر داشتن ارزش گردشگری علمی قابلیت طرح به عنوان مکان‌های توریستی- ژئومورفولوژیکی را نیز دارند(شکل شماره ۶). انجام یک سری اقدامات و برنامه‌ریزی‌ها نقش موثری در افزایش میزان گردشگری در این شهرستان دارد. از جمله ساماندهی مجموعه تاریخی بیشاپور و رودخانه شاپور، برنامه‌ریزی برای استفاده بهینه از آب چشمه‌های سراب دختران، ساسان و سراب اردشیر، تأمین راه دسترسی به غار شاپور، تأمین امکانات رفاهی و خدماتی از قبیل هتل، رستوران، چایخانه سنتی و بازارچه صنایع دستی در نزدیکی مراکز تفریحی، ساماندهی دریاچه پریشان و سواحل آن، معرفی انواع پرندگان و حیوانات موجود در این دریاچه در قالب کتاب و ایجاد زیستگاه‌های طبیعی و مناطق حفاظت شده در اطراف دریاچه، ایجاد ارتباط و پیوند بین شهر تاریخی بیشاپور و امامزاده سید حسین (ع) با توجه به فاصله مکانی ۲ کیلومتری بقعه امامزاده سید حسین (ع) با شهر و توجه به امکانات رفاهی، زائرسرا، هتل، رستوران، چایخانه سنتی، بازارچه، صنایع دستی در فاصله‌ای نزدیک به این دو مکان، امکان جلب توریست را چند

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

برابر می‌کند. قرار گرفتن این دو مکان در یک محیط مناسب و خوش آب و هوا وجود چشمه‌های پر آب و رودخانه شاپور به همراه باغ‌های همیشه سبز این ناحیه ظرفیت‌های بسیار عالی آن را نشان می‌دهد.

مناطق با جاذبه پایین بیشتر در قسمت غرب، شمال‌غرب و جنوب‌غرب قرار دارند. ارتفاع کم، نامناسب بودن شرایط اقلیمی و به دنبال آن پایین بودن نزولات جوی و دمای بالا و پوشش گیاهی ضعیف از عواملی هستندکه باعث شده این مناطق از لحاظ جذابیت اکوتوریسمی در رده پایین قرار گیرند. یکی از عوامل اصلی تمرکز کثرت فعالیت‌های اکوتوریسمی در قسمت‌های شرق و شمال شرق عامل توپوگرافی است که از شمال شرق به سمت مرکز کاهش یافته و باعث شده اقلیم‌های متفاوتی در این منطقه حاکم باشد.

منابع و ماخذ

۱. پیرمحمدی، زیبا، فقیهی، جهانگیر، زهدی‌امیری، قوام‌الدین و شریفی، مرتضی(۱۳۸۹) **ارزیابی توان زیست‌محیطی متناسب با رویکرد طبیعت گردی در جنگل‌های زاگرس (مطالعه موردی: سامان عرفی چم حاجی جنگل کاکارضا، لرستان)** .فصلنامه علمی – پژوهشی تحقیقات جنگل و صنوبر ایران.جلد ۱۸ .شماره ۲:۲۴۱-۲۳۱.

۲.رضوانی، محمد رضا (۱۳۸۴) **پیامدهای زیست محیطی گردشگری در حوضه سد لتیان با استفاده از مدل سوات،** مجموعه مقالات ظرفیت‌های اقتصادی ایران با تاکید بر وضعیت گردشگری ایران در بستر جهانی شدن، دانشگاه آزاد واحد فیروزکوه، ۴۰۱-۳۸۵.

۳. شایان ، سیاوش، شریفی‌کیا، محمد (۱۳۹۰) **ارزیابی توانمندی ژئومورفوتوریستی لند فرم ها بر اساس روش پرالونگ مطالعه موردی:شهرستان داراب،** مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، سال اول، شماره دوم:۹۲-۷۳.

۴. شایان، سیاوش، اسماعیل پارسایی (۱۳۸۶) **امکان‌سنجی نواحی مستعد توسعه اکوتوریسم در استان کهگیلویه و بویر احمد** .فصلنامه مدرس علوم انسانی،۲۹:۱۸۱-۵۳.

۵. فرجزاده اصل ، منوچهر. کریم پناه، رفیق(۱۳۸۷) **تحلیل پهنه های مناسب توسعه اکوتوریسم دراستان کردستان با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی** .پژوهش های جغرافیای طبیعی، شماره۶۵.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]

۶. قدمی، مصطفی (۱۳۹۰) **ارزیابی و تدوین استراتژی مقصد در چارچوب توسعه پایدار گردشگری(نمونه موردی کلان شهر مشهد)**، فصلنامه مطالعات و پژوهش‌های شهری منطقه‌ای، شماره ۹، ۸۲-۵۹

۷. مختاری، داوود(۱۳۸۹)**ارزیابی توانمندی‌های اکوتوریسمی مکان‌های ژئومورفولوزیکی حوضه آبریز آسیاب خرابه در شمال غرب ایران به روش پرالونگ**.جغرافیا و توسعه، شماره ۱۸: ۵۲-۲۷.

۸. میر سنجری، میرمهرداد(۱۳۸۵) **راهبرد اکوتوریسم بر پایه توسعه پایدار**، جنگل و مراتع، شماره ۷۱، ۱۰-۷.

۹. نوحه‌گر احمد، حسین‌زاده محمدمهدی (۱۳۸۸) **ارزیابی قابلیت‌های طبیعت‌گردی جزیره‌ی قشم با بهره‌گیری از مدل مدیریت استراتژی swot**، مجله جغرافیا و توسعه، شماره۱۵، صص۱۷۲-۱۵۱

Panizza, M., Piacente, S., (1993). **Geomorphological assets evaluation.** – In: Zeitschriftfür Geomorphologie N.F. Suppl. Bd 87: 13-18.

Grandgirard, V., (1997). **Géomorphologie, protection de la nature etgestion du paysage.** Theses de doctorate, University de Fribourg24:45-65.

Neba, Ndenecho Emmanuel (2010). ***Developing rural tourism as an alternative strategy for poverty alleviation in protected areas: Exampel of oku, Cameroon***, International NGOJournal, Vol 5(1) February, pp.050-059

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-28]